

Kuva: Miia Hinnerichsen / Vapriikin kuva-arkisto

12. Koti ja asuminen

Kun 1950-luku alkoi,
enemmän kuin kaksi kolmasosaa
suomalaisista asui maaseudulla.
Monet ihmiset asuivat tilapäisasunnoissa.
Alivuokralla asuminen oli hyvin tavallista.
Osa yli 100 000 evakkoperheestä
etsi edelleen omaa paikkaansa.

Sähkövalo puuttui vielä monesta kodista.
Taloja lämmitettiin puilla
ja vesi kannettiin kaivosta.
Varakkaampi väki asui kerrostaloissa
kaupunkien keskustoissa.
Niissä oli sisä vessat, viemärit
ja juokseva vesi.

Kuva: Suomen valokuvataiteen museo / Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Kunnallisia vuokra-asuntotaloja vuonna 1955 Kymissä

Kaupunkien puutalokortteleissa
asui tehtaiden työläisiä, suutareita,
ompelijoita ja muita ammatinharjoittajia.
Talojen keskellä oli usein iso piha,
jossa lapset leikkivät.
Perheet olivat isoja ja pihassa saattoi leikkiä
yhtä aikaa kymmeniä eri-ikäisiä lapsia.
Näissä taloissa oli kaksi kerrosta.
Yläkerrassa oli asuntoja ja alakerrassa
asuntojen lisäksi kellarit ja puuliiterit.

Näiden puutalojen asunnoissa oli
yleensä vain hellahuone ja kamari.
Vanhemmilla oli kamarissa sänky tai heteka.
Lapsille koottiin yöksi pukkisängyt
tai levitettiin patjoja lattialle.
Hanasta tuli kylmää vettä,
eikä kenelläkään ollut omaa vessaa tai saunaa.

Pyykkiä kuivumassa helsinkiläisellä sisäpihalla

Lauantaisin käytiin yleisessä saunassa,
joka oli lyhyen kävelymatkan päässä.
Kun televisiot yleistyivät, opittiin,
että kasvojen pesuun ”yhdeksän filmitähteä
kymmenestä käyttää Lux-saippuaa”.

Pihapiirin parempien asuntojen
huoneet olivat korkeita ja valoisia.
Ikkunoista näkyi puistossa käveleviä ihmisiä
tai kadun verkkaista autoliikennettä.
Vaatimattomat asunnot oli rakennettu
pihan varjoisalle puolelle.
Niiden ikkunoista näkyi naapuritalon
lauta-aitaa tai nokkosten valtaama kuja,
jossa lapset joskus juoksivat.

Asukkailla oli yhteinen pyykkitupa.
Siellä oli pyöreitä puupaljuja
sekä isoja betonisia altaita.
Kuumaa vettä keitettiin isossa muuripadassa.
Vaatteita hierottiin pyykkilautaa vasten.
Teurasjätteistä ja lipeästä itse tehtyjen saippuoiden
tilalle alkoi tulla synteettisiä pesuaineita
kuten Lux-hiutaleet ja Suno-pesujauhe.

Pyykkipäivinä vedettiin pihalle pyykkinaruja,
joihin märät pyykit ripustettiin.
Tend-kilopaketin mainosrallista
tuli vuosikymmenen klassikko:

*Hintaa vertasin, valitsin
uuden Tend-kilopaketin.
Sain paljon puhdasta helpommin,
kiitos Tend-kilopaketin.
Teeppä pyykistä puhtahin,
askareistasi iloisin.
Vähällä vaahdolla nopeimmin
saat tuoksuvan puhdasta sinäkin.
Kiitos Tend-kilopaketin.*

Kuva: Vapriikin kuva-arkisto

Lapsia Amurin lastentarhan pihalla Tampereella

Talon yhteinen huussi oli pihan perällä.
Sen vieressä oli tynnyrit,
joihin laskiämpärit tyhjennettiin.
Säännöllisin välein pihaan tuli
mies ja hevoskärryt.
Mies tyhjensi lapiolla huussin
ja jätetynnyrien sisällön kärryyn.
Paha haju leijui ympäri pihaa
ja kotien ikkunat pidettiin kiinni.
Vuosikymmenen lopulla huussi purettiin
ja asukkaat saivat yhteisen vesivessan.

Pihassa oli lapsille pieni hiekkalaatikko
ja aikuisille pitkä penkki.
Iltaisin talon asukkaat istuivat penkillä
ja ihmettelivät maailman asioita.

Pihan ja ympäristön siisteydestä huolehti
talonmies, joka komensi myös lapsia.
Jos lapset kaivoivat kukkapenkistä multaa
kurakakkuja varten
ja talonmies sattui sen näkemään,
lapset juoksivat piiloon välttääkseen toruja.

Keskustele

*Asuitko sinä lapsena kivitalossa vai puutalossa?
Oliko lapsuudenkotisi pihapiirissä paljon lapsia?
Oletko itse ollut alivuokralaisena?
Huussilla eli vessalla on monta nimeä.
Mitä sanoja sinä olet käyttänyt?*

Koti ja asuminen

Kysymyksiä

Asuitko sinä lapsena kivitalossa vai puutalossa?

Kuinka lapsuuden kotiasi lämmitettiin?

Oliko pihapiirissä paljon lapsia?

Kuka huolehti kotitalostasi ja sen pihasta?

Oletko asunut rintamamiestalossa?

Onko sinun kotonasi ollut alivuokralaisia?

Oletko itse ollut alivuokralaisena?

Oletko käyttänyt pyykkilautaa?

Oletko joskus huuhdellut pyykkejä avannossa?

Millainen oli ensimmäisen pyykinpesukoneesi?

Oletko osallistunut saippuan keittoon?

Huussilla eli vessalla on monta nimeä. Mitkä seuraavista sanoista ovat sinulle tuttuja:

hyysi, hyyskä, hyyssikkä, latriini, makki, paskamakki, paskahuussi, käymälä,
puucee, pikkukamari, pikkula, priveetti tai salainen huone?

Muistatko talonmiehen nimen tai lempinimen?

Onko sinua joskus torunut talonmies tai hänen rouvansa?

Lue

Keski-Suomen museo: Hae ”Haloo, minä täällä! - Jälleenrakennus 1950-luku”.

Valitse ”Arjen uudistukset” > ”Puhtaanapito”. (artikkelit pesuaineista ja -koneesta)

Hakusanoja

Rintamamiestalo, puuhella, kuvahaku: puuliesi, puukellari, yhtenäiskulttuuri, maakellari, pyykkilauta, kaakeliuuni (kakluuni), pönttöuuni, tuhkaliipeä